

Опубліковано: Актуальні проблеми економіки. – 2010. - №6 (108). – С. 78-84.

П.Ф.Коваль, Н.О.Алешугіна, Г.П.Андрєєва

Розвиток розважального сектору туриндустрії як засіб зміцнення туристичного потенціалу України.

Обґрунтовано роль сектору розваг в загальному розвитку туристичної індустрії. Проаналізовано основні тенденції функціонування різних типів розважальних закладів у світі та Україні. Виявлено проблеми, що супроводжують розвиток сектору розваг, та запропоновано основні шляхи їх подолання в контексті зміцнення туристичного потенціалу України.

П.Ф.Коваль, Н.А.Алешугина, А.П.Андреева

Развитие сектора развлечений туристической индустрии как способ укрепления туристического потенциала Украины

Обоснована роль сектора развлечений в общем развитии туристической индустрии. Проанализированы основные тенденции функционирования разных типов развлекательных заведений в мире и Украине. Выявлены проблемы, которые сопутствуют развитию сектора развлечений, предложены основные пути их преодоления в контексте укрепления туристического потенциала Украины.

P.F.Koval, N.A.Aleshugina, A.P.Andreeva

The entertainment sector of the tourism industry development as a means of strengthening of the tourism potential of Ukraine

The role of the entertainment sector in tourism industry development is grounded. The basic tendencies of different types of entertainment institutions functioning in the world and Ukraine are analyzed. The problems of entertainment sector development are shown, basic means of overcoming of them in context of strengthening of the tourism potential are suggested.

Постановка проблеми. Туристична індустрія – складна динамічна галузь економіки, яка включає в себе сукупність виробничих та невиробничих видів діяльності, спрямованих на виробництво товарів та надання послуг

туристичного призначення (формування турпродукту). Однією з груп таких послуг є організація дозвілля, якою займається так званий сектор розваг, що є складовою туристичної індустрії.

Взагалі, на наданні послуг організації дозвілля, і не лише туристам, спеціалізується ряд підприємств, установ і організацій, що належать до різних галузей соціальної інфраструктури: будинки та палаци культури, клуби, концертні організації, театри, кінотеатри, музеї, бібліотеки, виставкові центри, тематичні парки, зоопарки, казино, фітнес-центри та інші. Їх наявність та рівень розвитку закладає передумови для функціонування туристичної сфери, і за значенням в даному процесі його можна поставити в один ряд з туристичними ресурсами. Залучаючись в процес обслуговування туристів, дані заклади соціальної інфраструктури стають одним із секторів туріндустрії, який, наряду з іншими, обумовлює загальний рівень її становлення. Таким чином, проблема розвитку розважального сектору туріндустрії вимагає такої ж пильної уваги науковців, як і питання розвитку секторів розміщення, харчування, перевезення, реалізації турпослуг та інших.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Останнім часом в науковій літературі все частіше піднімаються питання активізації розвитку секторів туріндустрії, у тому числі, і розважального. Дослідження стосуються різних аспектів функціонування індустрії розваг та здійснюються в різних площинах. Так, теоретико-методологічними питаннями культурно-дозвіллевої діяльності присвячено дослідження В.Й. Бочелюка та В.В.Бочелюк [1]; історії становлення та функціонування музею в Україні як соціокультурного інституту - Пантелейчук І.В. [6]; застосуванню інноваційних педагогічних технологій в музейній діяльності – Нагорського Н.В. [5]; активізації маркетингової та рекламно-інформаційної діяльності музейної справи – дослідників Інституту туризму і менеджменту Прикарпатського національного ун-ту ім. Василя Стефаника [2]. Аналізується зарубіжний досвід функціонування тематичних парків [3; 4].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Разом з тим, недостатньо уваги приділяється дослідженню ролі різних типів розважальних закладів у становленні конкурентоспроможної туристичної індустрії в Україні. Тим більше, що наша держава має досить потужний потенціал стосовно деяких з них. Про актуальність даного питання говорить і те, що в сусідніх країнах, які мають схожу ситуацію, воно піднімається практиками туристичної діяльності [10].

Метою даної статті є висвітлити роль деяких типів розважальних закладів у функціонуванні туристичної сфери, оцінити їх сучасний стан та рівень сформованості розважального сектору туристичної індустрії України.

Виклад результатів дослідження. Як правило, туристичним попитом користуються послуги тих розважальних закладів, які недоступні в місці постійного проживання споживачів турпродукту. Тому до числа таких закладів, насамперед, відносяться музеї, виставкові центри, тематичні парки, зоопарки, а також казино, концертні організації та театри. З боку іноземних туристів використання закладів розважальної інфраструктури обмежується необхідністю досконало знати мову приймаючої сторони. Тому у в'їзному туризмі найбільше значення мають тематичні парки, казино, виставкові центри та музеї.

Тематичні парки – порівняно нова концепція розважальних об'єктів, що динамічно розвивається. В основу роботи тематичного парку покладається захоплююча тема, якій підпорядковані усі вистави і атракціони, що пропонує парк [7, 122]. Тематичні парки користуються величезною популярністю, у тому числі, й іноземних туристів, їх мережа інтенсивно розвивається, справа приносить значні прибутки і відноситься до перспективних напрямів розвитку індустрії дозвілля. Проте, в Україні немає жодного такого парку. Успіх цієї справи в світі говорить про доцільність створення подібних об'єктів, в основу яких могла бути покладена ідея відтворення різних епох та періодів з історії України: трипільської культури, Давньої Русі, козацької доби тощо.

В Україні немає також жодного казино міжнародного класу, подібного казино Монте-Карло, Атлантик-Сіті чи Лас-Вегаса. Тим більше, що для того,

щоб таке казино приваблювало іноземних туристів, це повинен бути цілий гральний комплекс з відповідною інфраструктурою, готелями, закладами ресторанного господарства. Сам гральний бізнес в Україні часто виявляється поза законом.

Таким чином, із закладів розважальної інфраструктури в Україні найбільше значення для розвитку туризму мають музеї як інституції, що зберігають, досліджують і популяризують предмети найрізноманітнішого призначення, виконуючи про цьому пізнавальну, розвиваючу та виховну функції [9, 7].

В залежності від спеціалізації виділяють природничі, історичні, художні, архітектурні, літературні, музичні, театральні та інші музеї. Їх мережа широко представлена в Україні: тут функціонує 485 подібних закладів, кількість експонатів основного фонду яких становить 11,2 млн. одиниць. Найбільший інтерес для туристів можуть становити історичні, художні, етнографічні та природничі музеї, які репрезентують довкілля та культуру тієї місцевості чи держави, яку вони відвідують. В Україні їх нараховується 223. Наймасовішими ж є краєзнавчі музеї (155 закладів), які, здебільшого, мають місцеве значення. Увагу туристів приваблюють і нетрадиційні музеї, в яких зібрані унікальні колекції, якими є, скажімо, музей писанкового розпису у Коломиї, музей пошти у Ніжині чи музей однієї вулиці у Києві.

Найбільшу кількість музеїв мають м.Київ, Кіровоградська, Полтавська, Чернігівська та Харківська області. А найбагатші музейні фонди - м.Київ, Львівська область та АР Крим (табл. 1).

Є особлива категорія музеїв-ансамблів, що створюються на основі пам'яток архітектури, їх інтер'єрів та навколишньої території. Особливо цінні з них мають статус музеїв-заповідників. В Україні таких об'єктів понад 50. Статус національних мають заповідники "Софія Київська" та Києво-Печерський історико-культурний заповідник, що увійшли також до об'єктів всесвітньої спадщини, Шевченківський національний заповідник у Каневі, "Чигирин" у одноіменному місті Черкаської області, "Чернігів стародавній",

“Хортиця” у Запоріжжі, “Херсонес Таврійський” у Севастополі, “Давній Галич” у м.Галич Ів.-Франківської області.

Таблиця 1

Музеї України

	Усього музеїв	у тому числі				Кількість експонатів основного фонду, тис.	У тому числі занесених до Державного реєстру національного культурного надбання, од.
		історичних	природничих	художніх	етнографічних		
Україна	458	135	4	73	9	11242,7	85809
АРК	20	2	-	4	-	845,9	-
Вінницька	25	7	-	5	-	178,0	-
Волинська	10	6	-	-	-	181,1	50
Дніпропетровська	8	2	-	1	-	474,5	139
Донецька	23	10	-	4	-	368,3	-
Житомирська	7	1	1	1	-	142,7	6
Закарпатська	8	2	-	2	1	150,7	3
Запорізька	22	3	-	3	-	347,9	-
Ів.-Франківська	17	7	-	4	1	214,9	11629
Київська	18	7	-	3	-	465,9	-
Кіровоградська	29	13	-	3	-	176,4	63
Луганська	17	6	-	1	-	403,1	-
Львівська	17	4	1	2	2	1145,2	-
Миколаївська	3	-	-	2	-	175,1	-
Одеська	13	2	-	5	-	528,2	-
Полтавська	29	1	-	5	-	475,9	-
Рівненська	11	6	-	-	-	248,2	-
Сумська	13	-	-	2	-	176,9	10111
Тернопільська	18	-	-	3	2	405,1	-
Харківська	27	4	-	4	1	431,3	-
Херсонська	6	1	-	2	-	162,1	-
Хмельницька	18	11	-	1	-	244,5	-
Черкаська	26	12	-	2	-	345,8	8184
Чернівецька	4	1	-	1	1	130,1	28
Чернігівська	28	15	-	3	-	428,2	7144
м.Київ	37	11	1	9	1	2083,1	48350
м.Севастополь	4	1	1	1	-	312,5	102

Примітка. Складено за джерелом [8].

Незважаючи на те, що музейна справа в Україні набула значного рівня розвитку, для неї характерна певна традиційність і навіть консервативність. У світі виникають і успішно функціонують нові типи музеїв: культурні центри, в яких культурно-просвітницька діяльність ведеться за допомогою творів

мистецтва, книг, кіно, театру, аудіовізуальних програм, екскурсій та лекцій. Відвідувачі центрів можуть не лише ознайомитись з основною експозицією та тематичними виставками, але й мати у своєму розпорядженні книги, фільми, слайди, електронні видання та інші джерела, що допомагають знайти відповіді на різноманітні питання. До нових типів музеїв відносяться інтерактивні дитячі музеї з бібліотеками, лабораторіями, кінотеатрами, різноманітними колекціями, у яких відвідувачі є не лише спостерігачами, але й активними дослідниками, а також екомuzeї, присвячені людині та її природному та культурному оточенню. В Україні таких музеїв поки що немає.

Одним із факторів розвитку ділового туризму є розвиток виставкової діяльності, яка відіграє важливу роль у зміцненні міжнародних зв'язків, розвитку торгівлі, запровадженні нових технологій. У 2007 році в Україні було проведено 1077 виставкових заходів (з них 14% мали статус міжнародних), у тому числі, на базі 16 виставкових центрів, що діють в країні. За масштабами виставкової діяльності виділяється м.Київ, а також Одеська, Запорізька та Дніпропетровська області, у тому числі, найбільш активно іноземними гостями відвідувались виставки та ярмарки, що проводились у м.Київ, Одеській, Львівській, Запорізькій та Донецькій областях. Актуальною проблемою організації виставок та ярмарків залишається забезпечення виставковими площами та покращення інфраструктури виставкових центрів, у тому числі, і туристичної.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши стан розвитку культурно-дозвіллевих закладів України можна констатувати:

- розважальний сектор української туристичної індустрії є практично несформованим;
- в Україні не поширено практику створення та функціонування таких інноваційних типів розважальних закладів як тематичні парки, які значною мірою сприяють зміцненню туристичного потенціалу країни;
- найбільш поширеним типом культурно-дозвіллевих закладів, що користуються туристичним попитом, в Україні є музеї;

- незважаючи на потужний ресурсний потенціал українських музеїв, вони мають низький рівень конкурентоспроможності на ринку музейних послуг через значну консервативність і традиційність організації обслуговування туристів;
- матеріально-технічна база проведення виставкової діяльності теж потребує значного удосконалення.

Разом з тим, основним шляхом формування конкурентоспроможного сектору розваг туристичної індустрії в Україні, непогані передумови якого існують, є широке застосування інновацій:

- створення тематичних парків на базі парків відпочинку, що є у кожному обласному центрі, використовуючи оригінальні національні ідеї;
- заснування культурних центрів шляхом інтеграції ресурсів та зусиль великих музеїв, кінотеатрів, бібліотек;
- відкриття екомuzeїв на базі музеїв під відкритим небом, агро садиб, осель в покинутих чи вимираючих селах;
- створення інтерактивних дитячих музеїв;
- урізноманітнення послуг, що надаються музеями (відкриття кафе при літературно-меморіальних, історико-етнографічних та краєзнавчих музеях із використанням їх тематичного напрямку, особливостей місцевої кухні або улюблених страв осіб, пам'яті яких присвячено музей; організація театралізованих дійств, що відображають давні події або обряди та звичаї, у палацово-паркових комплексах і музеях тощо);
- комплексне покращення інфраструктури виставкових центрів.

Список використаних джерел

1. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллезнавство: Навч. посіб. [Текст] / В.Й.Бочелюк, В.В.Бочелюк. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 208 с.

2. Горішевський П., Дейнега М., Ковалів М., Мельник В., Рега Н. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв [Текст] / Інститут туризму і менеджменту Прикарпатського національного ун-ту ім. Василя Стефаника; Регіональний туристично-інформаційний центр ; Рада з туризму Карпатського регіону / В. Великочий (ред.), Н. Гасюк (ред.). — Івано-Франківськ : Плай, 2005. — 64с. — ISBN 960-640-143-6.
3. Ковтун В.Д. Сучасні моделі парків: зарубіжний та вітчизняний досвід [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://culturalstudies.in.ua/kns4_2.php
4. Копієвська О.Р. Соціально-культурні аспекти організації діяльності парків в країнах зарубіжжя. Дис. канд. пед. наук / КНУКіМ. — 1999. — 175 с.
5. Нагорский Н.В. Музей и досуг // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля 4-6 червня 2004 р. / Н.В.Нагорский; Київський національний університет культури і мистецтв. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://tourlib.net/statti_tourism/nagorsky.htm
6. Пантелейчук І.В. Трансформація музею як соціокультурного інституту (XX - початок XXI століття): Автореф. дис... канд. іст. наук: 17.00.01 / Київський національний ун-т культури і мистецтв. — К., 2006. — 205арк.
7. Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму [Текст]: Навч. посіб. / І.В.Смаль. — Ніжин: В-во НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. — 264 с.
8. Туризм в Україні [Текст]. — К.: Держкомстат України, 2008. — 216 с.
9. Шевченко В.В., Ломачинська І.М. Музеєзнавство: Навч. посіб. [Текст] / В.В.Шевченко, І.М.Ломачинська. — К.: Університет “Україна”, 2007. — 288 с.
10. Шпилько С.П. Потенціал и роль музея в становлении современной туристической индустрии в России [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://tourlib.net/statti_tourism/museum.htm